

Всеукраїнський день бібліотек

30 вересня

Всеукраїнський день бібліотек з'явився в нашому календарі в 1998 році — тоді в травні Президент підписав Указ: «Про встановлення Всеукраїнського дня бібліотек» від 14 травня 1998 р. № 471/98 : «...враховуючи великий внесок бібліотек України у розвиток вітчизняної освіти, науки і культури, необхідність дальшого підвищення їх ролі у житті суспільства та підтримуючи ініціативу бібліотечної громадськості...»

Цю подію було засновано на підтримку ініціативи працівників бібліотечної сфери, а також як знак визнання незамінної ролі бібліотек у розвитку української науки, культури та освіти. Окрім цього, 30 вересня стало професійним святом для всіх бібліотекарів України.

В Україні налічується понад 30 тисяч бібліотек. Бібліотеки загальнодержавного значення: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаніка, Національна парламентська бібліотека України, Національна бібліотека України для дітей, Національна історична бібліотека України, Одеська національна наукова бібліотека, Державна науково-технічна бібліотека України та інші.

Що це за день?

Бібліотека — це одне з найдавніших культурних надбань людства, суть якого є незмінною протягом всієї історії. Бібліотеки й дотепер залишаються особливим місцем, де люди мимоволі стишують голос, і чути лише шурхіт сторінок, а повітря неповторно пахне типографською фарбою, клеєм і трохи пилом — адже книги можуть зберігатися століттями і дарувати свою мудрість не одному поколінню читачів. Любов до книги властива нашому народу здавна, а важливість бібліотек для національної освіти, науки та культури є очевидною для держави. Тому в Україні встановлено особливе свято — Всеукраїнський день бібліотек, який ми щороку відзначаємо 30 вересня.

Як виникла ідея відзначати Всеукраїнський День бібліотек?

Бібліотеки на нашій землі почали створювати за часів Русі — в IX-XI століттях. Найчастіше зібрання книг розміщувалися в монастирях, церквах та школах, а їхнім наповненням займалися князі та священники. В той час з'явилася й цензура з боку духівництва — церковні книги популяризувалися й активно переписувалися, натомість апокрифічні, тобто не включені до церковного канону, могли заборонити. Окрім книг, у бібліотеках зберігалися державні документи та їхні копії.

Ярослав Мудрий

Збирання книг князь Ярослав Мудрий вважав вкрай потрібною справою, тому в 1037 році відкрив при соборі Святої Софії державну бібліотеку. Більшість книг у ній були релігійного змісту, але траплялися і філософські, природничі та інші твори, в тому числі іноземних авторів, при цьому велика увага надавалася перекладу та переписуванню таких книг. Доля цієї бібліотеки невідома — частина дослідників стверджують, що книги згоріли під час захоплення Києва військом Батия в 1240 році, інші вважають, що бібліотеку встигли сховати і вона досі знаходиться десь у невідомих підземних сховищах.

В період XIV-XV століть з'явилися університетські бібліотеки, а невдовзі ще й бібліотеки при національно-релігійних братствах. За часів Просвітництва грошовою підтримкою бібліотек почали опікуватися державні органи.

Наприкінці XVIII століття в Україні поширилося явище бібліофільства — багаті колекціонери, відшукуючи старі видання, збирали цінні колекції. Бібліотеки стали визнаним елементом в освіті, науці та культурі, водночас царська влада Російської імперії посилила цензуру щодо книжкових фондів з метою вилучення «вільнодумних» творів.

В процесі розвитку бібліотек в Україні не останнє місце займала громадська ініціатива — в 1829 році місцевою інтелігенцією було засновано публічну бібліотеку в Одесі, 1866 року — в Києві, 1886-го — в Харкові. Власні бібліотеки збирали різні заклади та об'єднання — музеї, архіви, наукові товариства, духовні семінарії.

В короткий час державності України після подій 1917 року, попри важкі політичні та економічні обставини, бібліотекам надавалося багато уваги — було прийнято три важливих закони, які регулювали роботу цієї сфери, а також засновано Національну бібліотеку Української держави.

Радянська влада

Починаючи з 1919 року, радянська влада в Україні посилила державне управління бібліотечною справою. Основними принципами в ній було проголошено партійність, масовість та доступність, керівництво галузі стало централізованим, а організація діяльності — єдиною по всій країні.

З 1923 року почала діяти особлива інструкція, яка зобов'язувала знищувати книги, які не відповідали комуністичній ідеології. Разом з тим, в Україні було створено широку бібліотечну мережу, чимало рис якої влада запозичила з американського досвіду — зокрема, хоча б одна бібліотека обов'язково мала бути в кожному населеному пункті, навіть у найменшому селі.

Роки Другої світової війни

Чималих збитків українські бібліотеки зазнали в роки Другої світової війни — евакуювати вдалося лише незначну частину фондів, тому багато цінних книг було вивезено окупантами або знищено вибухами та пожежами. Післявоєнне відновлення бібліотек стало важливою державною справою, як у питанні відновлення фондів, так і в аспекті підготовки спеціалістів. Тому одним з перших вищих навчальних закладів, що відновили свою роботу, став Харківський бібліотечний інститут, а його філію відкрили в Києві. На кінець 1950-х років в Україні вже функціонувало близько 80 тисяч бібліотек різних типів.

В часи СРСР діяльність бібліотек була підпорядкована спільній для всіх радянських закладів концепції — передусім відповідного політичного підходу, централізованого управління та контролю. В 1984 році було прийнято «Положення про бібліотечну справу в СРСР», яке зробило майже неможливими будь-які спроби щодо національного спрямування бібліотечної справи в республіках.

Часи незалежності

З моменту здобуття Україною незалежності змінилася й роль бібліотек в суспільному житті — від суто просвітницької та ідеологічної до культурологічної, інформаційно-комунікативної та наукової. Останнім часом вітчизняні бібліотеки переживають досить непростий період трансформації та пристосування до умов цифрового світу. Всеукраїнський день бібліотек з'явився в нашому календарі в 1998 році — тоді в травні Президент підписав указ про встановлення цієї події. Її було засновано на підтримку ініціативи працівників бібліотечної сфери, а також як знак визнання

незамінної ролі бібліотек у розвитку української науки, культури та освіти. Окрім цього, 30 вересня стало професійним святом для всіх бібліотекарів України.

Всеукраїнський День бібліотек в історії

1037

Князь Ярослав Мудрий заснував першу державну бібліотеку на території Софійського собору.

1866

Почала працювати Київська міська публічна бібліотека. За роки свого існування заклад змінив кілька назв, а з 2016 року носить ім'я Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого.

1918

В Україні засновано Національну бібліотеку Української держави, яка зараз відома як Національна бібліотека України імені Вернадського.

1935

В Харкові відкрився Державний бібліотечний інститут.

1995

Засновано Українську бібліотечну асоціацію (УБА), метою якої є розвиток бібліотечної справи, забезпечення якісного обслуговування читачів та захист інтересів своїх членів.

1998 р. 14 травня

Чому важливий цей день?

Часто люди вважають, що в часи Інтернету бібліотеки вже непотрібні, адже навчальні посібники, історичні документи та художню літературу можна знайти в електронному вигляді. Але мало хто знає, що більшість цих електронних книг створені завдяки бібліотекам — саме вони займаються їхнім оцифруванням та розміщенням у мережі. Крім того, виключно в бібліотеках можна знайти потрібні періодичні видання минулих років, деякі спеціалізовані довідники, а також літературні новинки, які в Інтернет-мережі коштують недешево. Тому бібліотеки досі залишаються універсальними закладами, де отримати необхідну інформацію може кожен громадянин, незалежно від соціального та майнового стану.

А ще бібліотеки є місцем для спілкування та дозвілля — там проводяться літературні вечори, творчі конкурси, зустрічі з письменниками, психологами та іншими цікавими людьми. Для літніх людей, які не дуже товаришують з сучасними гаджетами, бібліотеки взагалі неможливо нічим замінити.

Також Всеукраїнський день бібліотек привертає увагу до проблем бібліотечної сфери. На жаль, за всю історію незалежності України кількість бібліотек не зросла, а суттєво зменшилася. Діючі заклади працюють не в найкращих умовах — через брак

фінансування нових книг вони отримують мало або не отримують взагалі. Не дивно, що дедалі більше українців взагалі не читають книг та періодичних видань. Тому Всеукраїнський день бібліотек є важливою подією, яка передусім має привернути увагу державної влади до проблем у цій галузі, а для всіх любителів читання це позитивне свято, яке приємно провести у читальному залі або просто зручно влаштуватися з книжкою вдома.

Часті Питання та відповіді про Всеукраїнський День бібліотек

Яку кількість книг зберігали бібліотеки Русі?

Історики вважають, що з часу хрещення Русі до XIII століття загальний бібліотечний фонд держави містив до 140 тисяч томів, з них 90 тисяч були церковними книгами. 10 тисяч церков та 500 монастирів мали тоді власні бібліотеки.

Скільки бібліотек в Україні діють на сьогоднішній день та скількох читачів вони обслуговують?

Станом на 2019 рік, в нашій країні налічувалося близько 15,5 тисяч публічних бібліотек, послугами яких користувалися більш ніж 11 мільйонів українців.

Яка з діючих бібліотек в нашій країні є найстарішою?

Це Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка, яку було засновано в 1608 році. Свого часу серед читачів цього закладу були відомі історичні персони, зокрема, легендарний гетьман Богдан Хмельницький.

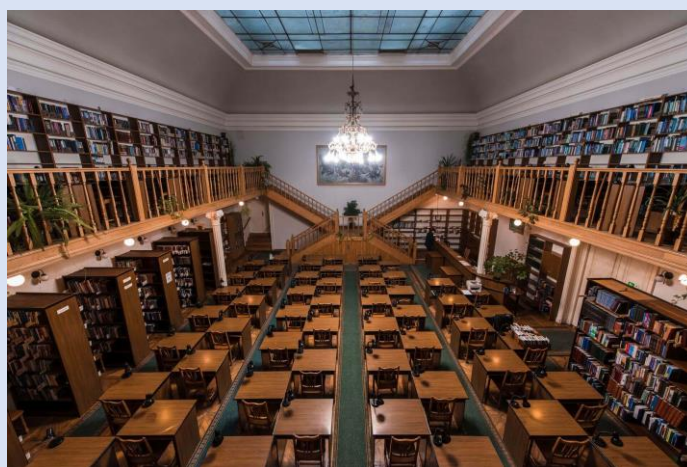
Чи є в Україні пам'ятники, присвячені бібліотекам?

Так, у Києві є пам'ятний знак на честь першої бібліотеки, створеної Ярославом Мудрим. Його встановлено в 1969 році на території Софійського собору у вигляді брили з граніту із зображенням князя Ярослава та сторінки давнього літопису. Автор пам'ятника — український скульптор Іван Кавалерідзе.

Яка бібліотека в нашій країні є найбільшою?

Це Національна бібліотека України імені Вернадського. За кількістю примірників книг та періодичних видань — 16 мільйонів — цей заклад перший в Україні та посідає 18 місце у світовому рейтингу.

<https://daytoday.ua/podiya/vseukrainskyy-den-bibliotek/>

Львівська національна наукова бібліотека України ім. Василя Стефаника

Національна бібліотека України ім. Вернадського

Окрім названих, в Україні діє велика мережа освітянських бібліотек.

Пропонована книга ознайомить зацікавленого читача з історією та сучасним станом освітянських бібліотек.

Історія освітянських бібліотек України: науковий збірник / АПН України; ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського; ред. кол.: П.І. Рогова(гол.), К.Т. Селіверстова (заст. гол.) та ін. – К.: Вирій, 2006. – 404 с.

У науковому збірнику подано статті становлення та розвитку бібліотек, що забезпечують інформаційні потреби фахівців освітянської галузі України, написані за результатами ґрунтовного аналізу архівних матеріалів, фондів рідкісних книг, наукових праць і монографій відомих істориків, педагогів, громадських діячів і бібліотекознавців. Матеріали сформовано в чотири розділи відповідно до структури мережі освітянських бібліотек Міністерства освіти і науки України та АПН України.

Для дослідників історії національної освіти і бібліотечної справи України, педагогічних і науково-педагогічних кадрів, бібліотекознавців, бібліотекарів-практиків, студентів та тих, хто цікавиться цим питанням.

Бібліотека ОІППО

вересень 2024 р.